ΚΡΙΤΩΝ

Kriton

Platon

HUMANITAS

Yunan ve Latin Klasikleri

Çeviri ve Yorum

Filiz Öktem - Candan Türkkan

KABALCI

PLATON

KRITON

[Kritōn]

KABALCI YAYINEVİ: 286
Humanitas Dizisi: 8

Platon
ΚΡΙΤΩΝ
[Kritōn]
Kriton

© Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2005

Birinci Basım: Aralık 2006

Kapak Düzeni: Gökmen Ekincioğlu
Teknik Hazırlık: Zeliha Güler
Yayıma Hazırlayan: Mustafa Küpüşoğlu
Dizi Editörü: Çiğdem Dürüşken

KABALCI YAYINEVİ
Himaye-i Etfal Sok. 8-B Cağaloğlu 34110 İSTANBUL
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05
yayinevi@kabalci.com.tr www.kabalciyayinevi.com
internetten satış: www.kabalci.com.tr

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Platon
Kriton

ISBN 975-997-086-4

Baskı: Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. (0212 5678003)
Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203 Topkapı-İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

ΚΡΙΤΩΝ
[*Η ΠΕΡΙ ΠΡΑ ΤΕΟΥ· ΗΘΙ ΟΣ*], 12

KRITON
[ÖDEV ÜZERİNE· AHLÂKA DAİR], 13

NOTLAR 59

ÖNSÖZ

Kriton diyaloğu, Platon'un gençlik eserlerinden olmakla birlikte, taşıdığı özellik bakımından ayrılık gösterir. Sokratik diyaloglar diye de anılan bu gençlik eserlerinin en önemli özelliği kavramlar üzerine açılan tartışmaların belirli bir sonuca ulaşmamasıdır. Oysa *Kriton*'da düşünülen ve girişilen bir davranış konusunda karşısındakini inandırma söz konusudur. Sokrates ölüme mahkûm edilmiştir; suçu devletin tanrılarını inkâr etmek, gençleri yoldan çıkarmaktır. Öğrencisi ve arkadaşı olan Kriton, öteki dostlarının da yardımıyla, suçsuzluğuna inandığı Sokrates'i hapishaneden kaçırmak, ölümden kurtarmak ister: ancak bu kaçırma eylemine engel olan dış etkenler değil, Sokrates'in kendisidir. Sokrates neden kaçmak istemez? İşte *Kriton* diyaloğunda Sokrates bu nedenleri ortaya koyar ve bu nedenlerin doğruluğu konusunda Kriton'u inandırmaya çalışır.

İÖ V. yüzyıl Atina'sında ilk kez eski değerleri eleştirerek ortaya çıkan sofistler toplumdaki birtakım kurumların insan yapısı olduğunu, yasaları, ahlak kuramlarını, gelenekleri, dini insanların belirlediğini, dolayısıyla değişmez olamayacaklarını ileri sürerler: buna göre, öznel ve göreli değerleri temel alan toplumun da pekâlâ değişebileceğini savunurlar. Oysa Sokrates düzenli bir toplum yaşamı öngörürdü: durmadan değişen öznel değerler düzeni koruyamazlardı. Gerçekte bu öznel ve göreli değerlerin altında hiç değişmeyen, zaman, yer ve kişi gözetmeyen, her insan için geçerli olabilecek birtakım ger-

çekler vardı: işte Sokrates 70 yıllık ömrü boyunca hep bu gerçeklere erişmeyi amaçlar: ona göre bu yolda en iyi araştırıcı ve bulucu akıldır. Sanılar ve algılar gerçek bilgiyi veremezler. Önyargılar incelenmeli, ayıklanmalıdır. Sokrates bu incelemeyi soru-cevap yoluyla yapar. Bir şey bildiğini söyleyen her insanla bildikleri üzerinde soru-cevap yoluyla tartışır: gerçek bilgi ve bilgeliği arar; ancak çok defa boş bilgilerle dolu insanlar koyar ortaya. Gerçekte insanlar duyularının kendilerine ilettiği algı ve sanılarla donanmıştır, gerçek bilgiden yoksundurlar; tıpkı Platon'un sonradan "Mağara Meseli" ile açıklamaya çalıştığı gibi, insanlar gerçeği değil, ancak gerçeğin gölgelerini tanımakta ve gerçekle yüz yüze gelince şaşırıp bocalamakta; hatta bu gerçeği kendisine gösterenlere düşman olmaktadır. Sokrates işte böyle bir gerçek göstericisidir. İnsanların kendi dünyalarında o güne kadar kurdukları düşünce yapılarını değil sarsmak, çok defa kökünden yıkmaktadır. Üstelik bu yıkma işini Sokrates hiç çekinmeden, ödün vermeden ve durmadan yapmaktadır. Onun için önemli olan karşısındaki insanlar ve o insanların kurdukları yapılar değil, doğruluğuna inandığı gerçeklerdir.

Sokrates bu gerçekler uğruna kendini seferber etmiş bir insandır: doğal bir eğitimcidir. Eriştiği gerçekleri karşısındaki insanlara olduğu gibi verme yolunu tutmaz; tersine bu gerçekleri kendilerinin düşünerek bulmalarını ister. Bu açıdan bakıldığında, onun insanın zihin özgürlüğüne duyduğu büyük saygı ve güven kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Kendisi araştırma, inceleme yolunu alışkanlık edinmiş, başkalarının da bu alışkanlığa ulaşması için yol göstermiştir. Bugünkü

modern eğitimcilerin, psikologların insan zihnine özgür ve kendi kendini yapıcı bir nitelik kazandırmak için denedikleri eğitim yöntemlerini en pratik anlamda ortaya koymuş ve uygulamıştır.

Ancak insanların o zamana kadar alışmadıkları bu gerçekle yüz yüze gelme durumunun onları altüst edeceği, kızdıracağı muhakkaktı. Nitekim İÖ V. yüzyıl Atina'sı içinde bulunduğu siyasal koşullarda henüz Sokrates'in ortaya koyduğu gerçeklere tahammül edecek olgunlukta değildi. Atina'nın kendine göre gerçekleri vardı; bunlar da birtakım kurumlarca saptanmıştı. Din, yasalar, ahlak kuramları, toplumsal ilişkiler belli birtakım değer ölçüleri içinde sürüp gidiyordu. Bu değer ölçülerinin değişmesi her toplumda olduğu gibi Atina'da da tepkiyle karşılandı. Sokrates'in inançları o güne kadar toplumu yaşatmış olan değerlerin doğruluğuna inanan, buna hizmet eden, başka bir gerçek aramak gereğini duymayan Atinalıyı şaşırtıyordu. Üstelik Sokrates inandıklarını, bir görev yerine getirir gibi, ısrarla her yerde herkese söylemekten çekinmiyordu. Bunun sonucunda hakkında dava açılmazdan çok daha önce Sokrates aleyhinde bir tutum baş göstermeye başladı ya da bazı kişilerce maksatlı olarak böyle bir tutum yaratılmak istendi. Ancak bir insanın doğruluğuna inandığı ve hizmet ettiği düşüncelerinden artık kendisi için tehlikeli olmaya başladı diye sapması, uzaklaşması beklenemez. Tersine Sokrates ölümü göze almakla, bu düşüncelerin doğruluğuna ve değişmezliğine ne kadar inandığını en güçlü biçimde ortaya koymuştur: öyle gerçekler vardır ki, hiçbir etken onları değiştiremez. İşte Sokrates bu tür gerçeklere ulaşmış ve

ulaştığını ilan etmiştir. Bu gerçek ölüm söz konusu olunca değişebilen ya da vazgeçilebilen bir gerçek olsaydı, sofistlerin şu göreli, şu öznel algılarından ne farkı kalırdı?

Kriton Sokrates'le yaşıttır ve öğrencisi olmuştur, ancak onun gerçeklerine ulaşamamıştır. Henüz duygusal algılar ve sanılar içindedir. Bu etkiyle, bu duygusal dürtüyle Sokrates'i kaçmaya zorlamaktadır. Oysa Sokrates'in vardığı gerçeklerden biri, hatta en önemlisi "düzenli bir toplum yaşamının ve toplumsal ilişkilerin yasalarca saptanmış olması" gerçeğidir. Bu yasalar tıpkı Sokrates'in düşünceleri gibidir: zamana, yere ve kişiye göre değişken değildir; toplumun tümü için geçerlidir. Yasalar, daha başlangıçta, insan aklının eriştiği gerçekler düzeyinde saptanmalıdır. Yapılacak ya da uygulamada görülecek herhangi bir hata yine akıl ve muhakeme yoluyla düzeltilebilir. Ancak yasaların doğruluğu ya da yanlışlığı bir tek insana verdiği yarar ya da zararla ölçülmez. Sokrates'e göre eğer yasa yanlışsa, bu yanlışlık kendisine ulaşmadan önce karşı durmalıydı. Karşı durmadığına göre, yasanın doğruluğunu kabul etmiş demektir. O zaman ikinci bir durum ortaya çıkıyor: yasa doğru, ancak onu uygulayanlar yanlış uyguluyorlar, yanlış kararlar veriyorlar. O zaman da yanlış kararlara karşı koymak amacıyla yapılacak herhangi bir eylem doğrudan doğruya yasaya yönelecek, onun itibarını sarsacaktır.

Oysa demokratik temele dayanan toplumlarda yasalar ulusun kendi iradesini temsil eder. Bu da toplumdaki her bir bireyin iradesinden başka bir şey değildir. Bu açıdan bakıldığında, yasaya gösterilecek saygı aslında kişiye gösterilen saygıdır. O halde Sokrates kendisini ölüme mahkûm edenlerin

dayandıkları yasaya boyun eğip hapishaneden kaçmamakla kendi düşünce ve gerçeklerini çiğnemekten kaçınmıştır; yasaya saygı göstermekle kendine saygı göstermiştir. Bütün yaşamınca düşünce ve davranışları bakımından kendiyle tutarlı olmuş bir insanın tutacağı yol da bu olabilirdi ancak.

* * *

İlk defa 1972 yılında Türk Klasik Çağ Araştırmaları Kurumu Yayınları'nda yayınlanan bu çeviride Maurice Croiset'in hazırladığı Platon, *Oeuvres Complètes, Tome I: Hippias Mineur, Alcibiade, Apologie de Socrate, Euthyphron, Criton*, Les Belles Lettres, Paris, 1946 künyeli edisyon temel alınmıştır.

ΠΛΑΤΩΝ

ΚΡΙΤΩΝ

[*Η ΠΕΡΙ ΠΡΑ ΤΕΟΥ· ΗΘΙ ΟΣ*]

PLATON

KRITON

[ÖDEV ÜZERİNE· AHLÂKA DAİR]

43 ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Τί τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῲ ἔτι ἐστίν;

ΚΡΙΤΩΝ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Πηνίκα μάλιστα;

ΚΡ. Ὄρθρος βαθύς.

ΣΩ. Θαυμάζω ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

ΚΡ. Συνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν, καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ᾽ ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἥκεις ἢ πάλαι;

ΚΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι.

b ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι;

ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι, ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω, αἰσθανόμενος ὡς ἡδέως καθεύδεις· Καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον ἵνα ὡς ἥδιστα διάγῃς. Καὶ πολλάκις μὲν δή σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ ηὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νῦν παρεστώσῃ συμφορᾷ ὡς ῥᾳδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἄν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς εἴη ἀγανακτεῖν τηλικοῦτον ὄντα εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

c ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικοῦτοι ἐν τοιαύταις συμφοραῖς ἁλίσκονται, ἀλλ᾽ οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται ἡ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρούσῃ τύχῃ.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα. Ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρῲ ἀφῖξαι;

43 SOKRATES – Bu saatte niye geldin, Kriton? Daha pek erken değil mi?

KRITON – Oldukça erken.

SOKRATES – Saat kaç?

KRITON – Tan ağarmak üzere.

SOKRATES – Hayret, nasıl oldu da gardiyan kapıyı açmaya razı oldu?

KRITON – Buraya sık sık gele gide ahbap olduk artık, üstelik benden iyilik de gördü.

SOKRATES – Şimdi mi geldin, çok mu oluyor geleli?

KRITON – Epeyi oluyor.

b SOKRATES – Peki neden hemen uyandırmadın beni de susup oturdun?

KRITON – Zeus hakkı için Sokrates, ben kendi hesabıma bu kadar erken uyandırılıp kaygılarımı hatırlamak istemezdim. Tatlı tatlı uyuduğunu görünce uzun süre hayranlıkla seyrettim seni ve olabildiği kadar rahat zaman geçiresin diye özellikle uyandırmadım. Doğrusu bütün hayatım boyunca senin davranışlarına imrenmişimdir, başına gelen felakete böyle rahat, böyle kolay katlandığına gördükçe daha da çok imreniyorum.

SOKRATES – Benim yaşta bir adamın artık ölmesi gerekiyor diye kaygılanması doğrusu yakışık almaz Kriton.

c KRITON – Nice yaşlılar böylesine felaketlere uğrarlar, ama yaşlılık hiç de onları başlarına gelenlerden ötürü kaygıya düşmekten alıkoymaz.

SOKRATES – Orası doğru. Ama sahi niye bu kadar erken saatte geldin?

ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ᾽ ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσιν καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ᾽ ἂν ἐνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφῖκται ἐκ Δήλου
d οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με;

ΚΡ. Οὔ τοι δὴ ἀφῖκται, ἀλλὰ δοκεῖ μέν μοι ἥξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἥκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγέλων ὅτι ἥξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

ΣΩ. Ἀλλ᾽, ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ· εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω. Οὐ μέντοι οἶμαι ἥξειν αὐτὸ τήμερον.

44 ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρῃ;

ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ· τῇ γάρ που ὑστεραίᾳ δεῖ με ἀποθνῄσκειν ἢ ᾗ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

ΚΡ. Φασί γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἥξειν, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας. Τεκμαίρομαι δὲ ἔκ τινος ἐνυπνίου ὃ ἑώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινι οὐκ ἐγεῖραί με.

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον;

ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ
b καὶ εὐειδής,λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· «Ὦ Σώκρατες,

Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.»

KRITON – Kötü bir haberi bildirmeye geldim, Sokrates; sanırım senin için değil, ama benim ve bütün dostların için gerçekten kötü ve acı, düşünüyorum da çok güç katlanabileceğim bir haber.

SOKRATES – Ne haberi? Yoksa varmasıyla ölmem ge-
d reken gemi Delos'tan geldi mi?[1]

KRITON – Daha gelmedi, ama gemiyi Sunion'da[2] bırakıp gelenlerin dediklerine bakılırsa bugün gelecekmiş. Evet, anlaşılan gemi bugün geliyor ve bu durumda Sokrates sen yarın öleceksin.

SOKRATES – Hayırlısıyla[3] Kriton, eğer tanrılar öyle istiyorsa öyle olsun. Bununla birlikte geminin bugün geleceğini pek sanmıyorum.

44 KRITON –Nereden çıkarıyorsun bunu?

SOKRATES – Söyleyeyim. Geminin gelişinden bir gün sonra ölmem gerekmiyor mu?

KRITON – Evet, bu işin yetkilileri[4] böyle söylüyorlar.

SOKRATES – O halde onun bugün geleceğini sanmıyorum. Olsa olsa yarın gelecek. Bunu gece, az önce gördüğüm bir düşten[5] çıkarıyorum. Aslında beni uyandırmadığın iyi olmuş.

KRITON – Ne idi bu düş?

SOKRATES – Ak giysiler içinde güzel ve alımlı bir ka-
b dın bana yaklaşıp sesleniyor ve, "Sokrates, bereketli Phthia'ya ancak iki gün sonra varacaksın" diyor.[6]

ΚΡ. Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργὲς μὲν οὖν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. Ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πειθου καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐ μία συμφορά ἐστιν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν τοῦ ἐστερῆσθαι τοιούτου ἐπιτηδείου οἷον ἐγὼ οὐδένα μή ποτε εὑρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς
c οἷός τ' ὢν σε σῴζειν εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα ἀμελῆσαι. Καίτοι τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοὶ ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν προθυμουμένων.

ΣΩ. Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπρᾶχθαι ὥσπερ ἂν πραχθῇ.

d ΚΡ. Ἀλλ' ὁρᾷς δὴ ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. Αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνὶ ὅτι οἷοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὤφελον, ὦ Κρίτων, οἷοί τ' εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι ἵνα οἷοί τ' ἦσαν καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα, καὶ καλῶς ἂν εἶχε. Νῦν δὲ οὐδέτερα οἷοί τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ τι ἂν τύχωσι.

KRITON – Doğrusu garip bir düş Sokrates.

SOKRATES – Ama bence çok açık Kriton.

KRITON – Evet, fazlasıyla açık; ama sevgili Sokrates, hiç olmazsa şimdi beni dinle ve canını kurtar; sen ölecek olursan, benim için tek felaket olmayacak bu; bir daha benzerini bulamayacağım bir dosttan yoksun olmam bir yana, seni ve beni iyice tanımayan çoğunluk, seni para ve-
c rerek kurtarmak elimdeyken bundan kaçındım sanacaklar. Serveti dosttan üst tutuyor diye bilinmekten daha utanç verici ne olabilir? Çünkü çoğunluk, bizim bunca çabamıza karşı, senin kendinin buradan gitmek istemeyişine inanmayacaktır.

SOKRATES – İyi ama dostum, neden çoğunluğun görüşüne bu kadar önem verelim? Gerçekten önem verilmeye değer yüksek nitelikteki insanlar elbette nasıl davranılması gerekiyorsa öyle davranıldığını düşüneceklerdir.

d KRITON – Ama görüyorsun ki Sokrates, çoğunluğa da önem vermek gerekiyor. Şu başına gelenler de gösteriyor ki, insan bir defa gözden düşmeye görsün, çoğunluk ona öyle böyle değil, en büyük kötülükleri yapmaktan çekinmez.

SOKRATES – Keşke Kriton çoğunluğun elinden en büyük kötülükleri etmek gelseydi; o zaman en büyük iyilikleri de edebilirdi: ne iyi olurdu. Oysa ikisi de elinde değil; çünkü onun demesiyle bir insan ne akıllı olur ne de budala, çoğunluk rastgele davranır.

e ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω· τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι. ἆρά γε μὴ ἐμοῦ προμηθῇ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μή, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασιν, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συχνὰ χρήματα ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν;
45 Εἰ γάρ τι τοιοῦτον φοβῇ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν· ἡμεῖς γάρ που δίκαιοί ἐσμεν σώσαντές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον καὶ ἐὰν δέῃ ἔτι τούτου μείζω. Ἀλλ᾽ ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει.

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΡ. Μήτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τἀργύριόν ἐστιν ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. Ἔπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ᾽ αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου;
b Σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι ἱκανά· ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἴει δεῖν ἀναλίσκειν τἀμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἕτοιμοι ἀναλίσκειν· εἷς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος ἕτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ. Ὥστε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σαυτὸν σῶσαι, μήτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω ὅτι οὐκ ἂν
c ἔχοις ἐξελθὼν ὅ τι χρῷο σαυτῷ. Πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε ὅποι ἂν ἀφίκῃ ἀγαπήσουσί σε·

e KRITON – Varsın bunlar böyle olsun. Sen şimdi söyle bana: yoksa sen beni, öteki arkadaşları mı düşünüyorsun? Buradan çıkıp gidersen, bize dil uzatanlar seni gizlice kaçırdık diye başımıza iş açarlar,[7] varımızı yoğumuzu ya da bunun büyük bir kısmını elimizden alırlar yahut
45 da başımıza başka bir felaket getirirler diye mi korkuyorsun? Eğer böyle bir kaygın varsa, çıkar aklından. Çünkü seni kurtarmak için böyle bir tehlikeyi, hatta gerekirse daha büyüğünü göze almak boynumuzun borcudur. Yeter ki, sen beni dinle ve olmaz deme.

SOKRATES – Kaygım bu benim, ama beni kaygılandıran daha başka şeyler de var.

KRITON – Bunlar için kaygılanma; seni kurtarmak ve buradan çıkarmak üzere almak istedikleri para çok değil. Şu dil uzatanları görmüyor musun, satın alınmaları ne kadar kolay? Bunlar için çok para bile gerekmez. Be-
b nim nem varsa senin demektir ve sanırım yeter de. Ama yok, ben sıkıntıya düşerim diye benim paramın harcanmaması gerektiğini düşünüyorsan, buraya[8] dışarıdan gelenler var, onlar bu parayı harcamaya hazırlar. 'Bunlardan biri Thebaili Simmias, bu amaçla yanında yeteri kadar para getirmiş bile, Kebes[9] ve daha birçokları da yine hazırlar. Dediğim gibi, bu şeyler üzerinde durup da kurtulmaktan vazgeçme; duruşma sırasında söylediğin gi-
c bi,[10] ülkeni bırakıp gidince çaresizlik içinde kalmak zor gelmesin sana; çünkü nereye gitsen seni sevecek insanlar

ἐὰν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι οἵ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροί σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσαν σὲ διαφθεῖραι βουλόμενοι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς
d προδιδόναι, οὓς σοι ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχήσῃ καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος ὅ τι ἂν τύχωσι τοῦτο πράξουσιν· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων οἷάπερ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. Ἢ γὰρ οὐ χρὴ ποιεῖσθαι παῖδας ἢ συνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα· σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥᾳθυμότατα αἱρεῖσθαι. Χρὴ δέ, ἅπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καί ἀνδρεῖος ἕλοιτο, ταῦτα αἱρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου
e ἐπιμελεῖσθαι. Ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρίᾳ τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπρᾶχθαι καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον ὡς εἰσῆλθεν, ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δήπου τουτί, ὥσπερ κατάγελως τῆς πράξεως, κακίᾳ τινὶ καὶ ἀνανδρίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ
46 διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινές σε οὐχὶ

bulunacaktır; örneğin Tesalya'ya[11] gitmeyi düşünürsen, orada sana değer verecek ve Tesalya'da seni hiç kimsenin üzmesine meydan vermeyecek şekilde koruyacak dostlarım var.

Ayrıca bana öyle geliyor ki Sokrates, sen doğru davranmıyorsun: kurtulman mümkünken, kendi kendine ihanet ediyorsun ve düşmanlarının senin başına getirmek için uğraşacakları, hatta seni yok etmek için uğraşmış oldukları şeyleri başına bir an önce getirmek için uğraşıyorsun. Bütün bunların üstüne, bence çocuklarına
d da ihanet ediyorsun; çünkü onları yetiştirip eğitmek elindeyken bırakıp gidiyorsun; senin yüzünden kimbilir başlarına neler gelecek? Onların da başına, kuşkusuz yetimlerin başlarına gelenler gelecek. Bu bakımdan ya çocuk sahibi olmamalı ya da yetişmeleri ve eğitimleriyle sonuna kadar uğraşmalı. Sense en kolay yolu seçiyorsun bence. Oysa erdemli ve yürekli bir insanın tutacağı yolu seçmek gerekir; hele bütün hayatı boyunca erdemle uğraştığını ileri süren bir insan olarak; şahsen ben, hem se-
e nin adına hem de dostların olan bizler adına utanıyorum; herkes sanacak ki, seninle ilgili bütün bu olaylar hep bizim korkaklığımız yüzünden oldu; düşmemesi mümkünken işin mahkemeye düşmesinin, duruşmaların aldığı şeklin ve işin gülünç yanı böylesine bir sonuca varılmasının bizim korkarak geri çekilmemizden ileri geldi-
46 ğini düşünecekler; şu kadarcık bir yardımımızla bile ola-

ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ σαυτόν, οἷόν τε ὂν καὶ δυνατὸν εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. Ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρὰ ᾖ σοί τε καὶ ἡμῖν. Ἀλλὰ βουλεύου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι. Μία δὲ βουλὴ· τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπρᾶχθαι. Εἰ δ᾽ ἔτι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἷόν τε. Ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει.

b ΣΩ. Ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία εἰ μετά τινος ὀρθότητος εἴη· εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων, τοσούτῳ χαλεπωτέρα. Σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν, πρῶτον ἀλλὰ καὶ ἀεί, τοιοῦτος οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. Τοὺς δὴ λόγους οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδή μοι ἥδε ἡ τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδόν τι ὁμοιοι φαίνονταί μοι, καὶ τοὺς
c αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ οὕσπερ καὶ πρότερον· ὧν ἐὰν μὴ βελτίω ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι ὅτι οὐ μή σοι συγχωρήσω οὐδ᾽ ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἡ τῶν πολλῶν δύναμις ὥσπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. Πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποίμεθα αὐτά; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον

bilecekken bizim seni, senin de kendini kurtarmadığını söyleyecekler. Sonuç olarak bunlar hoş şeyler değil Sokrates; ve dikkat et, senin ve bizim için utanç verici de olmasın. Neyse şimdi karar ver, daha fazla düşünmeye zaman yok; şimdiye kadar düşünmüş olmalıydın: yapacak da tek şey var. Çünkü bu gece her şey olup bitmeli.[12] Daha oyalanacak olursak, iş işten geçer. Ne olursa olsun beni dinle, ne diyorsam onu yap.

b SOKRATES – Sevgili Kriton, senin bu çaban doğru bir amaca yönelmişse değerlidir, ama değilse büyüklüğü oranında kötü bir çabadır. Buna göre incelememiz gerekir: bu şekilde davranmak doğru mudur, değil midir? Çünkü ben yalnız bu durumda değil, her zaman kanılarım ve duygularım içinde en doğru bulduğum düşünceye uyan bir insanım. Daha önce söylediğim sözleri, böyle bir duruma düştüm diye şimdi yabana atamam; tersine şimdi söylediklerimle öncekiler arasında bir fark görmüyorum; öncekilere olduğu gibi bunlara da saygı du-
c yuyor, değer veriyorum; eğer içinde bulunduğumuz durumda bundan daha iyi bir görüş ileri süremezsek, şunu iyi bil ki, çoğunluğun gücü bizi zincire vurmak, ölümleri üzerimize salmak ve malımızı mülkümüzü zorbaca elimizden almak gibi, başımızdakilerden daha büyük felaketlerle bizi çocuklar gibi korkutsa bile yine de seninle aynı fikirde olamam. Öyleyse bunları en iyi şekilde nasıl değerlendirelim? Senin, çoğunluğun kanısı hakkında söylediğin o ilk düşünceyi ele alırsak, bazı kanılara önem vermek, bazılarına ise vermemek gerekir sözü,

ἀναλάβοιμεν ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν πό-
d τερον καλῶς ἐλέγετο ἑκάστοτε ἢ οὔ, ὅτι ταῖς μὲν
δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὔ· ἢ
πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνῄσκειν καλῶς ἐλέγετο,
νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο ὅτι ἄλλως ἕνεκα
λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς
ἀληθῶς; Ἐπιθυμῶ δ᾽ ἔγωγ᾽ ἐπισκέψασθαι, ὦ
Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ εἴ τί μοι ἀλλοιότερος
φανεῖται ἐπειδὴ ὧδε ἔχω ἢ ὁ αὐτός, καὶ ἐάσομεν
χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. Ἐλέγετο δέ πως, ὡς
ἐγῷμαι, ἑκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν,
ὥσπερ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν ἃς οἱ
e ἄνθρωποι δοξάζουσιν δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ
ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μή. Τοῦτο πρὸς θεῶν, ὦ
Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι; Σὺ γάρ,
ὅσα γε τἀνθρώπεια, ἐκτὸς εἰ τοῦ μέλλειν ἀπο-
47 θνῄσκειν αὔριον καὶ οὐκ ἄν σε παρακρούοι ἡ
παροῦσα συμφορά· Σκόπει δὴ οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ
σοι λέγεσθαι ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς δόξας τῶν
ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μέν, τὰς δ᾽ οὔ, οὐδὲ
πάντων, ἀλλὰ τῶν μέν, τῶν δ᾽ οὔ; Τί φῄς; Ταῦτα
οὐχὶ καλῶς λέγεται;

ΚΡ. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ
πονηρὰς μή;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων,
πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων;

ΚΡ. Πῶς δ᾽ οὔ;

b ΣΩ. Φέρε δή, πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο;

her söylenişinde yerinde miydi, değil miydi? Yoksa benim
d hakkımda ölüm cezası verilmeden önce yerinde söylenirken, şimdi aslında çocukça ve laf olsun diye söylendiği mi ortaya çıkıyor? Ben kendi hesabıma Kriton, böyle bir duruma düşünce bu önceki sözlerin geçerliliği değişti mi, yoksa aynı mı kaldı, işte bunu seninle tartışmak isterim. O zaman ya artık üzerinde durmayız ya da buna göre davranırız. Kanımca sözüne değer verilen insanlar da bugüne kadar, şimdi benim söylediğim gibi, yani insanların edindikleri kanılardan bir kısmına önem vermek,
e bir kısmına ise vermemek gerektiğini söylemişlerdir. Tanrı aşkına Kriton, sence bu söz doğru söylenmemiş midir? Hoş sen, gerçi insanlık halidir bilinmez, ama yarın ölmek üzere olan bir insan değilsin ve şu anki felaket
47 seni altüst etmiyor; ama iyice düşün bir kere, insanların bütün düşüncelerine değil, ancak bir kısmına, o da yine bütün insanların değil, birtakım insanların bazı düşüncelerine değer vermek gerekir sözü sana yerinde söylenmiş gelmiyor mu? Ne dersin? Bunlar doğru sözler değil mi?

KRİTON – Doğru.

SOKRATES – O halde yararlı düşüncelere değer vermeli, zararlılara ise vermemeli, değil mi?

KRİTON – Elbette.

SOKRATES – Akıllıların düşünceleri yararlı, akılsızlarınki ise zararlıdır, değil mi?

KRİTON – Öyledir tabi.

b SOKRATES – Haydi bakalım öyleyse, bu sözlerle ne

Γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν;

ΚΡ. Ἑνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Δῆλα δή.

ΣΩ. Ταύτῃ ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι, μᾶλλον ἢ ἢ σύμπασι τοῖς ἄλλοις.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

c ΣΩ. Εἶεν. Ἀπειθήσας δὲ τῷ ἑνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἆρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τί δ᾽ ἐστὶ τὸ κακὸν τοῦτο; καὶ ποῖ τείνει καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος;

ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσι.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν· καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλὴ ἡμῖν ἐστιν, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ

denmek isteniyordu? Beden eğitimi yapan ve bunu alışkanlık edinen bir insan her önüne gelenin övgüsüne, yergisine ya da düşüncesine mi, yoksa bir tek kişinin, ya hekiminin ya da beden eğitimi öğretmeninin[13] düşüncesine mi önem verir?

KRITON – Bir tek kişininkine tabi.

SOKRATES – Öyleyse çoğunluğun değil, o bir tek kişinin yergilerinden çekinmek, övgülerini ise sevinçle karşılamak gerekir.

KRITON – Çok doğru.

SOKRATES – Demek ki, ötekilerin hepsinden çok, işinin ehli olan bu bir tek kişinin öngördüğü biçimde iş yapmalı, bedeni çalıştırmalı, yemeli ve içmeli.

KRITON – Öyle.

c SOKRATES – Güzel. Peki, insan bu bir tek kişiye uymayarak, onun düşüncelerine ve öğütlerine önem vermeyip de bu işten anlamayan çoğunluğunkine değer verirse, sonunda bir kötülük gelmez mi başına?

KRITON – Hem de nasıl!

SOKRATES – Bu kötülük nedir, nereye yönelir ve söz dinlemeyenin nesine dokunur?

KRITON – Kuşkusuz bedenine dokunur: bu kötülük bedene zarar verir çünkü.

SOKRATES – Güzel dersin. Hepsini ayrı ayrı incelemeyelim, her şeyde bu böyledir; hele şimdi üzerinde karar vermemiz gereken şeyler, yani haklı haksız, güzel çirkin, iyi kötü hakkında da aynı şekilde çoğunluğun dü-

d ἡμᾶς ἔπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτὴν ἢ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ σύμπαντας τοὺς ἄλλους; Ὧι εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. Ἢ οὐδέν ἐστι τοῦτο;

ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Φέρε δή, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἆρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστι, διεφθαρ-

e μένου αὐτοῦ; Ἔστι δέ που τοῦτο σῶμα, ἢ οὐχί;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστιν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἀλλὰ μετ᾽ ἐκείνου ἄρ᾽ ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου ᾧ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὅ τι ποτ᾽ ἐστὶ τῶν ἡμετέρων

48 περὶ ὃ ἥ τε ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστίν;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἀλλὰ τιμιώτερον;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ὅ τι

d şüncesine mi uymalı ve ondan çekinmeliyiz, yoksa bütün ötekilerden çok, çekinmemiz ve utanmamız gereken, işin ehli biri varsa, o bir kişinin düşüncesine mi önem vermeliyiz? Eğer ona önem vermezsek doğru davranışla daha iyi olan, kötü davranışla ise bozulan şeyi yıkar, yok ederiz. Yoksa böyle bir şey yok mu?

KRITON – Olmaz olur mu?

SOKRATES – Öyleyse sağlıkla daha iyi olan, hastalıkla ise bozulan şeyi bu işten anlamayanların görüşüne uyar da yok edersek, o yok olduktan sonra yaşayabilir
e miyiz? Bu şey de bedendir, değil mi?

KRITON – Evet.

SOKRATES – Peki, acı çeken bozulmuş bir bedenle yaşanabilir mi?

KRITON – Hiçbir şekilde.

SOKRATES – Ya doğruluğun yaradığı, eğriliğin ise zarar verdiği şey bozulursa, o bozulmuş şeyle yaşayabilir miyiz? Yoksa doğruluk ve eğrilikle ilgilenen şeyi, her ne-
48 yimiz ise, bedenimizden daha mı değersiz sayacağız?

KRITON – Hiçbir şekilde.

SOKRATES – Tersine, daha değerlidir, değil mi?

KRITON – Hem de pek çok.

SOKRATES – Demek ki dostum, çoğunluk bizim için ne diyor diye o kadar kaygılanmamalıyız; ancak doğru-

ὁ ἐπαΐων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγῇ εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. — Ἀλλὰ
b μὲν δή, φαίη γ᾽ ἄν τις, οἱοί τέ εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτεινύναι.

ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα, φαίη γὰρ ἄν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλ᾽, ὦ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος ὃν διεληλύθαμεν ἔμοιγε δοκεῖ ἔτι ὅμοιος εἶναι τῷ καὶ πρότερον· καὶ τόνδε αὖ σκόπει εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὔ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἀλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταὐτόν ἐστιν μένει ἢ οὐ μένει;

ΚΡ. Μένει.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο
c σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μή, ἐῶμεν. Ἃς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περί τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν ῥᾳδίως ἀποκτιννύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ᾽ ἄν εἰ οἷοί τ᾽ ἦσαν οὐδενὶ ξὺν νῷ, τούτων τῶν πολλῶν. Ἡμῖν δ᾽, ἐπειδὴ ὁ λόγος

luk ve eğrilikten anlayan bir tek kişinin ve o bir tek kişinin sözlerinde ifadesini bulan gerçeğin diyeceklerine önem vermeliyiz. Demek ki, çoğunluğun doğru, güzel, iyi ve bunların karşıtlarıyla ilgili kanısına önem vermeliyiz derken pek doğru bir şey demiyorsun. Bununla birb likte, biri çıkıp, iyi ama çoğunluk bizi öldürecek güçtedir, diyebilir.

KRITON – Evet, orası da öyle, gerçekten böyle diyen biri çıkabilir, Sokrates.

SOKRATES – Doğru söylüyorsun sevgili dostum: ama deminden beri üzerinde durduğumuz bu söz bana bir öncekinden farklı görünmüyor. Öyleyse bu yaşamaya değil, iyi yaşamaya önem verilmeli sözü bizim için hâlâ geçerli mi, yoksa değil mi, yeniden incele bakalım.

KRITON – Geçerli elbette.

SOKRATES – Peki, iyi, güzel ve doğru bir şekilde yaşamanın aynı şeyler olduğu geçerli mi, değil mi?

KRITON – Elbette geçerli.

SOKRATES – O halde bu uzlaştığımız konulardan hac reketle, Atinalılar bırakmazken benim buradan çıkmaya çalışmam doğru mudur, değil midir, onu araştırmalıyız. Eğer biz bunu doğru bulursak yapmaya çalışalım, yok bulmazsak, üzerinde durmayalım. Para harcama, toplumsal kanılar ve çocuk yetiştirme hakkında ileri sürdüğün düşünceler, dikkat et, kolayca öldürebilen ve elinden gelse, hiçbir akla dayanmadan diriltebilen o çoğunluğun düşünceleri olmasın. Madem ki aklımız öyle

οὕτως αἱρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἢ ἢ ὅπερ νυνδὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε
d ἐξάξουσιν καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες· κἂν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δέῃ ὑπολογίζεσθαι οὔτ᾽ εἰ ἀποθνῄσκειν δεῖ παρα-μένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας οὔτε ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Καλῶς μέν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὅρα δὲ τί δρῶμεν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ ἀγαθέ, κοινῇ, καὶ εἴ πῃ ἔχεις
e ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε καί σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι· ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσας σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. Ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν
49 ἀρχὴν ἐὰν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον ἢ ἂν μάλιστα οἴῃ.

ΚΡ. Ἀλλὰ πειράσομαι.

ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἑκόντας ἀδικητέον εἶναι, ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὔ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολογήθη; ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο. Ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσίν, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοίδε γέροντες ἄνδρες

buyuruyor, şimdi söylediğimiz gibi, beni buradan çıkaracak olanlara para vermek ve kaçarak ya da kaçırılarak minnet altına girmekle doğru mu hareket ediyoruz, yok-
d sa bütün bunları yapmakla gerçekten suç mu işliyoruz? İşte bunu düşünmeliyiz. Eğer bunu yapmakla eğri bir davranışta bulunduğumuz ortaya çıkarsa, dikkat et, burada kalıp elimiz kolumuz bağlı ölmemiz ya da eğri bir davranışta bulunmaktansa herhangi başka bir kötülüğe katlanmamız gerekse bile artık bahane aramayalım.

KRITON – Sanırım doğru diyorsun, Sokrates, peki ne yapalım?

SOKRATES – Araştıralım, sevgili dostum, birlikte
e araştıralım; eğer herhangi bir şekilde benim söylediklerime karşı bir görüş ileri sürebilirsen sana uyacağım, ama süremezsen, bana boyuna aynı şeyi, yani Atinalılar istemezken benim buradan çıkmam gerektiğini söylemekten vazgeç. Ben bildiğimi sana rağmen değil, seni inandırıp da yapmak isterim. Önce konumuzun ilkelerini ele al, bak
49 bakalım bunlar doğru mudur? Ondan sonra da sorulanları en iyi bildiğin şekilde cevaplandırmaya çalış.

KRITON – Çalışacağım.

SOKRATES – Hiçbir şekilde, bile bile eğrilik etmemek gerektiğini mi söylüyoruz, yoksa yerine göre şu durumda gerekir, bu durumda gerekmez mi diyoruz? Aslında suç işlemek, daha önce de kabul ettiğimiz gibi, hiç de iyi ve doğru bir şey olmaz, değil mi? Yoksa daha önce üzerinde uyuştuğumuz bütün o düşünceler birkaç gün içinde yabana mı atıldı? Demek ki Kriton, bu yaştaki

πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι ἐλάθομεν
b ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; Ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει ὥσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἴτε μή· καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ πραότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὂν παντὶ τρόπῳ; Φαμὲν ἢ οὔ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται, ἐπειδή γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

c ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δή; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὔ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δαί; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοί φασιν, δίκαιον, ἢ οὐ δίκαιον;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ' αὐτῶν.

d Καὶ ὅρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν ὅπως

biz koca adamlar deminden beri birbirimizle ciddi ciddi
b konuşurken, farkında olmadan çocuklar gibi davrandık. Neyse, kesin olarak, demin de söylediğimiz gibi, çoğunluk desin demesin, ister bundan daha ağır felaketlere uğrayalım, ister daha hafiflerine, eğri bir davranışta bulunmak bunu yapan için her durumda kötü ve utanç verici değil midir? Böyle olduğunu iddia ediyor muyuz, etmiyor muyuz?

KRITON – İddia ediyoruz.

SOKRATES – Öyleyse, hiçbir şekilde eğri davranışta bulunmamak gerekir.

KRITON – Hiçbir şekilde.

SOKRATES – Hiçbir şekilde eğrilik etmemek gerektiğine göre, eğrilik görenin de, çoğunluğun düşündüğünün tersine, eğriliğe eğrilikle karşılık vermemesi gerekir.

c KRITON – Öyle.

SOKRATES – Kötülüğe gelince Kriton, etmeli mi etmemeli mi?

KRITON – Elbette etmemeli, Sokrates.

SOKRATES – Ya ne yapmalı? Kötülük gören birinin kötülükle karşılık vermesi doğru mudur, yoksa değil midir?

KRITON – Değildir elbette.

SOKRATES – Çünkü insanlara kötülük etmek, sanırım eğrilik etmekten hiçbir şekilde farklı değildir.

KRITON – Doğru söylüyorsun.

SOKRATES – Bir insan ne eğrilik etmeli ne de bir kötülük görse bile herhangi birine kötülükle karşılık ver-
d meli. Ama iyi düşün Kriton, bunları kabul ederken ken-

μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογῇς· οἶδα γὰρ ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. Οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μή, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλ' ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν ὁρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλεύματα. Σκόπει δὴ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα πότερον κοινωνεῖς καὶ συνδοκεῖ σοι καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς; Ἐμοὶ μὲν
e γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ· σοὶ δὲ εἴ πῃ ἄλλῃ δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. Εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ συνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δὴ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ πότερον ἃ ἄν τις ὁμολογήσῃ τῳ δίκαια ὄντα ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον;

ΚΡ. Ποιητέον.

ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει. Ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς
50 μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινας ποιοῦμεν καὶ ταῦτα οὓς ἥκιστα δεῖ, ἢ οὔ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὡμολογήσαμεν δικαίοις οὖσιν ἢ οὔ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

di düşüncene aykırı bir şeyi kabul etmeyesin. Çünkü biliyorum ki, pek az kimse bu düşünceleri doğru bulmuştur ve yine pek az kimse doğru bulacaktır. Bu düşünceye uyanlar ile uymayanların ortak bir görüşe varmaları imkânsızdır. Bunlar karşılıklı görüş ve davranışlarına bakıp birbirlerini küçümsemeden edemezler. Buna göre iyice düşün, sen de katılıyor ve aynı şekilde düşünüyor musun? Ve insanın eğrilik etmesi ya da eğriliğe yine eğrilikle karşılık vermesi veya kötülük gören birinin karşılığında kötülük yaparak kendini koruması hiçbir zaman doğru olmaz ilkesinden mi başlamalıyız? Yoksa sen bu ilkeye katılmıyor ve karşı mı çıkıyorsun? Ben eskiden de
e böyle düşünürdüm şimdi de, ancak sen herhangi bir şekilde farklı düşünüyorsan söyle ki ben de bileyim; yok hâlâ önceki görüşündeysen devam edeyim.

KRİTON – Eski görüşümdeyim ve seninle aynı düşünüyorum, devam et.

SOKRATES – Peki devam ediyorum, daha doğrusu sana soruyorum: Bir insan, doğruluğunda uzlaştığı şeyleri yerine getirmeli mi, yoksa karşısındakini aldatmalı mı?

KRİTON – Yerine getirmeli.

SOKRATES – Öyleyse buna göre düşün şimdi: devle-
50 tin kararını çiğneyerek buradan çıkıp gitmekle en az kötülük yapmamız gerekenlere kötülük yapmış olur muyuz, olmaz mıyız? Böyle yapmakla doğru olarak kabul ettiğimiz ilkelere bağlı kalır mıyız, kalmaz mıyız?

KRİTON – Sorduğuna cevap veremeyeceğim Sokrates, çünkü anlamadım.

ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὧδε σκόπει. Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ᾽ ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· «Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι ἢ τούτῳ
b τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς διανοῇ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; Ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι ἐν ᾗ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνωνται καὶ διαφθείρωνται;» Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; Πολλὰ γὰρ ἄν τις ἔχοι ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι· Ἢ ἐροῦμεν
c πρὸς αὐτοὺς ὅτι· «Ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν;» ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν;

ΚΡ. Ταῦτα νὴ Δία, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· «Ὦ Σώκρατες, ἦ καὶ ταῦτα ὡμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί, ἢ ἐμμενεῖν ταῖς δίκαις αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζῃ;» Εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν ὅτι· «Ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ᾽ ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας
d χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. Φέρε γάρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; Οὐ πρῶτον μέν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς καὶ δι᾽ ἡμῶν ἔλαμβανεν τὴν μητέρα σου ὁ πατὴρ καὶ ἐφύτευσέν σε; Φράσον οὖν, τούτοις ἡμῶν τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους μέμφῃ τι ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν;» — «Οὐ

SOKRATES – Peki şöyle düşün: biz buradan kaçmak ya da nasıl adlandırmak gerekirse, çıkmak üzereyken yasalar ve devlet gelip karşımıza dikilerek ya "Söyle bakalım Sokrates, ne yapmak niyetindesin? Senin bu yaptığın, b biz yasaları ve devleti elinden geldiğince çiğnemek değil de nedir? Yoksa sence, mahkeme kararlarının güçsüz kaldığı, olur olmaz kişiler tarafından etkisiz bırakılıp bozulduğu bir devlet yine de varlığını sürdürebilir, ayakta kalabilir mi?" diye sorarlarsa, bu ve benzeri sorulara ne cevap veririz Kriton? Mahkeme kararlarının bozulmaması gerektiğini öngören bu çiğnediğimiz yasadan yana, özellikle bir hatip çok şey söyleyebilir. Buna karşılık c "devlet bize haksızlık etti, hakkımızda yanlış hüküm verdi" mi diyeceğiz, ne diyeceğiz?

KRITON – Zeus hakkı için evet, böyle diyeceğiz Sokrates.

SOKRATES – Peki ya o zaman yasalar: "Devletin koyduğu yasalara uymaktan başka, bu da mı vardı aramızdaki anlaşmada?" demezler mi? Ve biz bunları söylediğinde şaşırıp kalırsak, bakarsın: "Söylenenlere şaşma Sokrates, sen de her zaman soru-cevap yoluna başvurdud ğuna göre, cevap ver bakalım: bizde ve devlette ne suç buluyorsun da, bizi bozmaya kalkıyorsun? Bir kere her şeyden önce, seni biz var etmedik mi, sonra, baban biz yasalara uygun olarak anneni alıp seni dünyaya getirmedi mi? Söyle, yoksa içimizden evlilikle ilgili olan yasaları, iyi değiller diye suçluyor musun?" diyebilirler. Ben "suç-

μέμφομαι,» φαίην ἄν. «Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν ἐν ᾗ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ
e παιδεύειν;» — «Καλῶς,» φαίην ἄν. — «Εἶεν· ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦθ᾽ οὕτως ἔχει, ἆρ᾽ ἐξ ἴσου οἴει εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἅττ᾽ ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἴει δίκαιον εἶναι; Ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοι τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ πρὸς δεσπότην εἴ σοι ἦν ἐτύγχανεν, ὥστε ἅπερ πάσχοις ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα
51 ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε, ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα καθ᾽ ὅσον δύνασαι ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος; Ἢ οὕτως εἶ σοφὸς ὥστε λέληθέν σε ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς
b καὶ παρ᾽ ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν

lamıyorum" derim. "Yoksa sen çocukların yetiştirilmesi ve eğitilmesiyle ilgili yasalardan mı yakınıyorsun? Seni de bu yasalar yetiştirdi. Ya da içimizden, babanın seni müzik ve jimnastik konusunda eğitmesini öngören yasa-
e lar mı kötü?" "Hayır, kötü değil," derim. "Peki, madem ki doğdun, yetiştirildin ve eğitildin, kendinin ve atalarının bizim kulumuz kölemiz olmadığını söyleyebilir misin? Bu böyle ise, artık sen, bizim sana yapmaya kalkıştığımız şeyleri aynen bize yapmanı doğru bulacak kadar bizimle eşit haklara sahip olduğunu mu sanıyorsun? Kuşkusuz babana ya da varsa efendine karşı aynı haklara, yani maruz kaldığın şeyleri karşılık olarak yapmak, sana kötü sözler söylenince karşılık vermek, vurulunca
51 vurmak gibi ve daha buna benzer başka haklara sahip olamazdın. Peki vatanına ve yasalara karşı, biz doğru bulup seni yok etmeye kalkarsak, sen de biz yasaları ve vatanı elinden geldiğince yok etmeye kalkacak ve bunları yapmakla doğru davrandığını mı söyleyeceksin? Sen ki gerçekle ve erdemle uğraştığını ileri sürersin. Yoksa sen, vatanın anneden, babadan, bütün öteki atalardan daha onurlu, daha saygıdeğer, daha kutsal, ayrıca hem
b tanrıların hem de aklı başında kişilerin gözünde daha büyük değerde olduğunu; vatan öfkelendiği zaman, baba-

πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάττῃ παθεῖν ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ
c ἡ πατρὶς ἢ πείθειν αὐτὴν ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε, βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἧττον τὴν πατρίδα;» Τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὔ;

ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. «Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες,» φαῖεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι, «εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. Ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἁπάντων ὧν οἷοί τ᾽
d ἦμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν πολίταις, ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὰν δοκιμασθῇ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ὧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὑτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. Καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδών ἐστιν οὐδ᾽ ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἐλθών, ἰέναι
e ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται ἔχοντα τὰ αὑτοῦ.

dan daha çok ondan utanmak, çekinmek ve onun hatırını saymak, ya onu inandırmak ya da buyurduğunu yerine getirmek; ister dövülmeyi, ister zincire vurulmayı, ister yaralanmak ya da ölmek için savaşa gitmeyi buyursun, bu buyruğu ses çıkarmadan katlanmak gerektiğini bilmeyen bir bilge misin? Bütün bunları yerine getirmeli; doğrusu da budur zaten: yani uzaklaşıp gitmemeli, savaşırken geri çekilmemeli, safı bırakmamalı; tersine, savaş-
c ta, mahkemede, her yerde vatanın ve devletin buyurduğu şeyleri yerine getirmeli ya da yasal yollarla onu inandırmalıyız; ana babaya, hele vatana birazcık bile olsa karşı gelmemeliyiz." İşte yasalar böyle derlerse bunlara karşı ne diyeceğiz Kriton? Doğru söylediklerini değil mi?

KRITON – Sanırım öyle.

SOKRATES – Yasalar belki de şöyle derler: "Şimdi bir düşün bakalım Sokrates, biz bu giriştiğin şeyleri bize yapmaya kalkmanın doğru olmadığını söylerken haklı mı-
d yız, değil miyiz? Biz seni dünyaya getirmekle, yetiştirmek ve eğitmekle, sana da öteki yurttaşlara da elimizden gelen her şeyi sağlamakla kalmadık, Atinalılar arasından, yurttaşlar sırasına girip, devletin nasıl çalıştığını ve biz yasaların nasıl işlediğini gördükten sonra bizden hoşlanmayan birine, isterse varını yoğunu alıp dilediği yere gitme izini verildiğini de söyledik. Gerçekten de sizden biri, bizden ve devletten hoşlanmayıp bir koloniye gitmek ya da herhangi başka bir yere göç etmek isterse, biz yasalardan hiçbiri ne varını yoğunu alıp dilediği yere gitme-
e sine engeldir ne de böyle bir şeyi yasaklar.

Ὃς δ᾽ ἂν ὑμῶν παραμείνῃ ὁρῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν καὶ τἆλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φαμὲν τοῦτον ὡμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν ποιήσειν ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῇ φαμεν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς εἰ μὴ
52 καλῶς τι ποιοῦμεν, προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν ἃ ἂν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ. Ταύταις δή φαμεν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων σέ, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μάλιστα.»

Εἰ οὖν ἐγὼ εἴποιμι· «Διὰ τί δή;» ἴσως ἄν μου δικαίως καθάπτοιντο λέγοντες ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὡμολογηκὼς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν. Φαῖεν γὰρ ἂν ὅτι· «Ὦ
b Σώκρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήρια ἐστιν ὅτι σοι καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις. Οὐ γὰρ ἄν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἁπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις εἰ μή σοι διαφερόντως ἤρεσκεν, καὶ οὔτ᾽ ἐπὶ θεωρίαν πώποτ᾽ ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς Ἰσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμόσε εἰ μή ποι στρατευσόμενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ᾽ ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἱκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ

İçinizden, bizim ne şekilde kararlar verdiğimizi ve devleti ne şekilde yönettiğimizi görerek burada kalan birinin, buyurduklarımızı yerine getirmede bizimle doğal olarak uzlaşmış olduğunu kabul ederiz ve bu kimse bize boyun eğmezse onun üç şekilde suç işlediğini ileri sürer-
iz. Öncelikle biz onu dünyaya getirtenler, yetiştirenler olduğumuz halde bize boyun eğmiyor. İkincisi boyun eğ-
52 meyi kabul ettiği halde ne boyun eğiyor ne de yanlış bir iş yapıyorsak bizi yanlış davrandığımıza inandırıyor. Üçüncüsü ise dediklerimizi yapmasını zorbalıkla buyurmayıp sadece önerdiğimiz ya da bizi inandırmasını veya buyrulanı yerine getirmesini kendisine bıraktığımız halde, bunların ikisini de yapmıyor. Aklından geçirdiklerini yapacak olursan Sokrates, bu söylediğimiz suçlamalara hedef olacaksın; hatta sen bütün Atinalılar içinde en büyük suçlu sayılacaksın."

Bunun üzerine ben "bu da neden" diye sorarsam, bana Atinalılar içinde bu anlaşmada en çok benim onlara uyuştuğumu söyleyip haklı olarak çatabilirler. Çünkü
b şöyle diyebilirler: "Hem bizden hem devletten hoşnut olduğunu gösteren büyük kanıtlarımız var Sokrates. Sen bu kente özel bir bağlılık duymasaydın, bütün öteki Atinalılardan farklı olarak devamlı burda yaşamazdın. Gerçekten de, bir kere Isthmos'a[14] gitmeni saymazsak, ne kutsal bir bayram için kentten ayrıldın ne de savaşa katılmak üzere sefere çıkman dışında[15] herhangi bir yere gittin; ne öteki insanlar gibi başka bir ülkeye yerleştin ne de başka devletleri, başka yasaları tanıma dileğine kapıldın; tersine biz ve devletimiz sana yettik; çünkü bizi bütün gönlünle seçtin, yurttaş olarak bizim buyruğumuz gereğince yaşamayı kabul ettin, üstelik çocukların bile

c ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἠροῦ καὶ ὡμολόγεις καθ᾽ ἡμᾶς πολιτεύσεσθαι τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοι τῆς πόλεως. Ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἑκούσης ποιῆσαι. Σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλὰ ἠροῦ, ὡς ἔφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὔτ᾽ ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνῃ οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπῃ ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι, πράττεις
d τε ἅπερ ἂν δοῦλος ὁ φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς συνθήκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας καθ᾽ ἃς ἡμῖν συνέθου πολιτεύεσθαι. Πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ᾽ αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φάσκοντές σε ὡμολογηκέναι πολιτεύσεσθαι καθ᾽ ἡμᾶς ἔργῳ, ἀλλ᾽ οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ.» Τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν;

ΚΡ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. «Ἄλλο τι οὖν,» ἂν φαῖεν, «ἢ συνθήκας τὰς
e πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλεύσασθαι, ἀλλ᾽ ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν σοι ἀπιέναι εἰ μὴ ἠρέσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. Σὺ δὲ οὔτε Λακεδαίμονα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἑκάστοτε φῂς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν
53 τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν,

c hoşnut kaldığın için bu devlette dünyaya geldi. Dahası var, duruşma sırasında dileseydin kendine sürgün cezası verdirebilirdin ve şimdi devletin iradesi dışında giriştiğin şeyi, o zaman devletin rızasıyla yapmış olurdun. Oysa sen, ölüm cezasına çarptırıldığın halde bunu tasa etmiyormuş gibi böbürleniyor, ölümü sürgüne tercih ettiğini söylüyordun, şimdi o söylediklerinden utanmıyor, bozmaya kalkıştığına göre biz yasalara önem vermiyorsun; yurttaş olmak için bizimle üzerinde uyuştuğun şey-
d lere ve anlaşmalara aykırı olarak kaçmaya kalkışmakla, ancak en aşağılık bir kölenin davranacağı gibi davranıyorsun. Her şeyden önce bize şunun cevabını ver: Biz diyoruz ki sen sözde değil gerçekte bizim buyruğumuz gereğince yaşamayı kabul ettin: bu doğru mu, değil mi?" İşte bunlara cevap vereceğiz Kriton? Kabul etmeyeceğiz de ne yapacağız?

KRITON – Çaresiz kabul edeceğiz Sokrates.

SOKRATES – "Bize aykırı olarak, anlaşma ve uyuşma-
e ları bozmaktan başka ne yapıyorsun?" diyebilirler. "Oysa zorla anlaşmadın, aldatılmadın ve kısa zamanda karar vermeye zorlanmadın, madem ki bizden hoşnut değildin ve yaptığımız anlaşmaları doğru bulmuyordun yetmiş yıl zamanın vardı, istesen burdan çıkıp gidebilirdin. Oysa sen her fırsatta iyi yasalarla yönetildiklerini söylediğin halde, hiçbir zaman ne Ispartayı, ne Girit'i ne de Yunan
53 ya da barbar kentlerinden birini Atina'ya tercih etmedin.

ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοί τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι· οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι· τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; Νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμενεῖς τοῖς ὡμολογημένοις; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσῃ ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών.»

«Σκόπει γὰρ δή, ταῦτα παραβὰς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσῃ σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. Ὅτι μὲν
b γὰρ κινδυνεύσουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδειοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δῆλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς ἢ Θήβαζε ἢ Μέγαράδε —εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφότεραι— πολέμιος ἥξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καὶ ὅσοιπερ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων ὑποβλέψονταί σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων, καὶ βεβαιώ-σεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην
c δικάσαι· ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεύς ἐστιν σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. Πότερον οὖν φεύξῃ τάς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους; Καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἆρα ἄξιόν σοι ζῆν ἔσται; Ἢ πλησιάσεις τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος.... τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες; ἢ οὕσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; Καὶ οὐκ οἴει ἄσχημον ἂν

Körü, topalı, her tür sakatı gerektiğinde kentten ayrılır, ama sen onlar kadar bile ayrılmadın. İşte bu senin öteki Atinalılardan daha çok bu devletten ve biz yasalardan hoşnut olduğunu açıkça gösteriyor: kim yasalarını beğenmediği bir devlete bağlanabilir? Şimdi o anlaşmalara bağlı değil misin? Bizi dinlersen Sokrates, bağlı kalmalısın: bu sayede şehirden çıkıp gitmeyecek, dolayısıyla gülünç duruma da düşmeyeceksin."

"Düşün bir kere, bu anlaşmaları bozmak ve bunlardan birini olsun yerine getirmemekle kendine ya da ar-
b kadaşlarına ne yararın dokunacak? Çünkü arkadaşlarının da sürülme, yurttaşlık haklarından yoksun bırakılma ya da malını mülkünü yitirme tehlikesine girecekleri apaçık ortada. Sen, Thebai[16] ya da Megara[17] gibi –çünkü her ikisi de iyi yasalarla yönetiliyorlar– en yakın kentlerden birine gidersen, orada onların anayasalarınca bir düşman gibi görüleceksin Sokrates; kentleri adına kaygılanacak ne kadar insan varsa, onlar senin bir yasa bozucu olduğunu düşünüp sana kuşkuyla bakacaklar. Ve sen yargıçların senin için verdikleri kararın doğru olduğunu
c kanıtlamış olacaksın. Çünkü yasaları bozan birinin, gençleri ve akılsızları da gerçekten bozduğu ortaya çıkacaktır. Ya iyi yönetilen devletlerden, dürüst insanlardan kaçabilecek misin? Ve bütün bunları yaptıktan sonra yine de senin için yaşamanın bir değeri kalacak mı? Yoksa onlara yanaşabilecek misin, sohbet etmekten utanmayacak mısın? Onlarla ne konuşacaksın Sokrates? Burada söylediklerini, yani erdemin, adaletin, hak hukukun ve yasaların insanlar için en değerli şeyler olduğunu mu söy-

d φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα; οἴεσθαί γε χρή. Ἀλλ᾽ ἐκ μὲν τούτων τῶν τόπων ἀπαρεῖς, ἥξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοὺς Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία καὶ ἴσως ἂν ἡδέως σου ἀκούοιεν ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευήν τέ τινα περιθέμενος ἢ διφθέραν λαβὼν ἢ ἄλλα οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ καταλλάξας· Ὅτι δὲ γέρων ἀνήρ, σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος ὡς τὸ εἰκός, ἐτόλμη-
e σας οὕτω γλίσχρως ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; Ἴσως ἂν μή τινα λυπῇς· εἰ δὲ μή, ἀκούσῃ, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ. Ὑπερχόμενος δὴ βιώσῃ πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεύων, τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκὼς εἰς Θετταλίαν; Λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ
54 περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται; Ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύσῃς; Τί δέ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας ἵνα καὶ τοῦτο σου ἀπολαύσωσιν; Ἢ τοῦτο μὲν οὔ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύσονται μὴ συνόντος σοῦ αὐτοῖς; Οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. Πότερον ἐὰν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς ἐπιμελήσονται, ἐὰν δὲ εἰς Ἅιδου ἀποδημήσῃς οὐχὶ ἐπιμελήσονται,

d leyeceksin? Peki Sokrates'in bu davranışının çirkin görünebileceğini düşünmüyor musun? Düşünmen gerekir. Ya da bu yerlerden uzaklaşacak, Tesalya'ya, Kriton'un dostlarının yanma mı gideceksin? Çünkü orası düzensizlik ve başıboşluk yuvasıdır. Orada herhangi bir kılığa bürünerek, bir posta ya da kaçan kölelerin giydikleri buna benzer bir şeylere sarınıp görünümünü ve tavrını değiştirerek gülünç bir şekilde hapisten nasıl kaçtığını anlatman belki de çok hoşlarına gidecek. Biri çıkıp da senin gibi yaşlı bir adamın, doğa yasaları gereğince artık yaşanacak pek az zamanı kalmasına rağmen, en önemli
e yasaları bile çiğneyerek hayata böyle sıkısıkıya sarılmanı ayıplamayacak mı? Hiç kimseyi incitmezsen, belki. Aksi halde Sokrates, layık olmadığın pek çok şey işiteceksin. Demek ki, bütün insanlara boyun eğerek ve bir köle gibi yaşayacaksın. Başka nasıl olabilir ki? Tesalya'da, sanki oraya bir şölene gitmiş gibi keyfederek mi yaşayacağını
54 umuyorsun? O zaman doğruluk ve başka erdemler için bize söylediğin o sözler ne olacak peki? Yoksa çocukların için, onları yetiştirmek ve eğitmek için mi yaşamak istiyorsun? Ne yani ? Onları Tesalya'ya götürüp bir yabancı olarak yetiştirecek ve eğiteceksin öyle mi; senden bir de bunu mu görecekler? Ya da onları burada bıraktığını düşünelim: sen başlarında olmadığın halde, nasıl olsa yaşıyorsun diye daha mı iyi yetişecek ve eğitim görecekler? Onlarla ilgilenecek olanlar senin dostlarındır. Peki, Tesalya gittiğinde ilgilenecekler de, Hades'e gidersen ilgilenmeyecekler mi? Dost olduklarını ileri sürenle-

b εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἐστιν τῶν σοι φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι; οἴεσθαί γε χρή.»

«Ἀλλ᾽, ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἅιδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιότερον οὐδὲ ὁσιώτερον οὐδὲ ἄλλῳ τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται. Ἀλλὰ νῦν μὲν ἠδικημένος ἄπει, ἐὰν ἀπίῃς, οὐχ ὑφ᾽ ἡμῶν τῶν
c νόμων, ἀλλὰ ὑπ᾽ ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ συνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβὰς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους οὓς ἥκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ οἱ ἐν Ἅιδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται, εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. Ἀλλὰ μή σε πείσῃ Κρίτων
d ποιεῖν ἃ λέγει μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.»

Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἠχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην

b rin gerçekten bir yararı dokunacaksa, sen nereye gidersen git, çocuklarınla ilgileneceklerine inanmalısın."

"Fakat Sokrates, gel biz seni yetiştirenleri dinle ve ne çocuklarını ne canını ne de herhangi başka bir şeyi doğruluktan üstün tutma: öyle ki, Hades'e gittiğinde oradaki yöneticilerin karşısında rahatça hesap verebilesin. Çünkü bizim dediklerimizi yapacak olursan, senin için de yakınların için de böylesine bir davranıştan daha iyisi, daha doğrusu, daha dine uygunu ne bu dünyada ne de gittiğinde, öteki dünyada olabilir. Şimdi ölüme gidersen haksızlığa uğramış olarak gideceksin: fakat bu haksızlığı c biz yasalar değil, insanlar yapmış olacak; oysa böyle utanç verici bir şekilde, haksızlığa karşı haksızlık, kötülüğe karşı kötülük yaparak, bizimle üzerinde uzlaştığın sözleşme ve anlaşmaları bozarak, en az kötülük etmen gereken kendine, dostlarına, vatanına ve bize kötülük ederek buradan çıkıp gidersen yaşadığın sürece biz sana kızacağız; öteki dünyada ise, elinden geldiğince bizi bozmaya kalkıştığını bildikleri için, kardeşlerimiz olan Hades yasaları seni bağışlamayacaklar. Sen bizi dinle, sakın d Kriton'a kanma!"

İşte sevgili dostum Kriton, iyi bil ki, bunları tıpkı Korybant'lar[18] misali kendinden geçenlerin *flavta*[19] seslerini duydukları gibi duyuyorum, bu sözler kulaklarımda yankılar uyandırıyor ve başka sözleri işitemez hale getiriyor. Yine şunu iyi bil ki, şimdi bana içimde duyduklarımın tersine ne söyleyecek olsan boşuna söylemiş olur-

ἐρεῖς. Ὅμως μέντοι εἴ τι οἴει πλέον ποιήσειν, λέγε.

ΚΡ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

e ΣΩ. Ἔα τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

sun. Bununla birlikte yine de başaracağını umuyorsan, söyle.

KRITON – Söyleyecek bir sözüm yok Sokrates.

e SOKRATES – Öyleyse vazgeç Kriton; biz gene öyle hareket edelim, tanrı da öyle istiyor.

NOTLAR

(Bu kısımda yer alan notlar yayına hazırlayan tarafından düzenlenmiştir.)

[1] Atinalılar her yıl baharda Apollon onuruna kutlanan bayramlara gemiyle bir *theoria*, yani bir elçi heyeti gönderirlerdi; geminin gidiş ve geliş süresi içinde ölüm cezalarının infazı bir yasa tarafından yasaklanmıştı. Sokrates geminin limandan ayrılmasından bir gün sonra mahkûm olmuştu ve gemi limana biraz gecikmeyle döndüğü için Sokrates'in hapishanede bulunma süresi otuz günü bulmuştu. Bkz. *Phaidōn*, 58A-B; Ksenophon, *Apomnēmoneumata Sōkratous*, IV, 8. 2.

[2] Attika'da, Atina'nın 65 km güney doğusunda yer alan bu burun Atina'ya gelen gemileri gözetlemek için kullanılırdı.

[3] Karş. *Symposion*, 177E.

[4] Zindanların idaresinden ve kaçan mahkumların yakalanıp mahkeme önüne çıkarılmasından sorumlu olan, kur'a ile seçilen on kişi ve bir yazmandan oluşan on bir kişilik heyet (*hendeka*). Bkz. *Phaidōn*, 59E, 85B.

[5] Sokrates'in düşlere verdiği önem konusunda bkz. *Apologia Sōkratous*, 33C; *Phaidōn*, 60E.

[6] Akhilleus'un kendisi için söylediği bu sözler düşüne girip Sokrates'e yurduna, yani Hades'e döneceği günü bildiriyor. Akhilleus yurdu Phthia'ya, Sokrates ise son durağı Hades'e üçüncü günde varacaktır. Burada yaşamı bir sürgün kabul eden Orpheusçuluğun izleri görülmektedir. Bkz. Homeros, *Ilias*, IX. 363.

[7] Öldürür ya da sürgüne gönderirler.

[8] Atina'ya.

[9] Platon, Simias ve Kebes'ten Philolaos'un öğrencisi delikanlılar olarak söz eder (*Phaidōn*, 61D, 89A). Ksenophon ise ikisini de Sokrates'in öğrencileri arasında sayar ve Thebai'den kalkıp Sokrates'in

yanına geldiklerini belirtir (*Apomnēmoneumata Sōkratous*, I. 2. 48, III. 11. 17).

[10] Sokrates'in mahkeme önündeki sözlerine gönderme yapılıyor. Karş. *Apologia Sōkratous*, 37C.

[11] Yunanistan'ın kuzeyinde yer alan bölge.

[12] Kriton hâlâ geminin o gün geleceğine inanmaktadır.

[13] Karş. *Gorgias*, 452A.

[14] Peloponnesos yarımadasıyla anakara Yunanistan'ını birbirine bağlayan kıstak.

[15] Potidaia, Amphipolis ve Delion'da yapılan savaşlar. Bkz. *Apologia Sōkratous*, 28E; *Symposion*, 219E, 221A.

[16] Boiotia bölgesinde yer alan ve onu Attika bölgesinden ayıran kent.

[17] Orta Yunanistan'da yer alan bir kent.

[18] *Korybantes*: Kybele rahipleri. Karş. *Symposion*, 215E.

[19] *Aulos*: İki kamışlı üflemeli bir çalgı.

ΚΡΙΤΩΝ

Kriton

Platon

Sokrates ölüme mahkûm edilmiştir; suçu devletin tanrılarını inkâr etmek, gençleri yoldan çıkarmaktır. Dostu ve öğrencisi Kriton, öteki dostlarının da yardımıyla, suçsuzluğuna inandığı Sokrates'i hapishaneden kaçırmak, ölümden kurtarmak ister. Ancak bu kaçırma eylemine engel olan dış etkenler değil, Sokrates'in kendisidir. Sokrates neden kaçmak istemez? İşte *Kriton* diyalogunda Sokrates bu nedenleri ortaya koyar ve kaçmak ya da sürgünü kabullenmek yerine neden Atina'da kalıp ölümü yeğlediğine inandırmaya çalışır Kriton'u.

İlk kez Yunanca-Türkçe olarak çevrilen bu küçük ama içeriği derin yapıtında Platon Sokrates'in, kaçıp yasaları çiğnemektense ölümü yeğ tutan bir filozofun son gününü ölümsüzleştirir ve böylece ölürken bile düşüncelerinden ödün vermeyen felsefenin bu büyük şehidini anıtlaştırır.

www.kabalci.com.tr

ISBN 975-997-086-4